

***ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ
ELŐKÉSZÍTŐ MUNKARÉSZ
Adatgyűjtés, Terepbejárás alapján
(ERD-I.)***

***DOMBVIDÉK TÁROZÓK MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN (ZÁPOR,
TÖBBCÉLÚ, ÁRVÍZCSÚCS, CSÖKKENTŐ TÁROZÓK) TÁRGYÚ KEHOP-
1.5.0 KONSTRUKCIÓ KERETÉBEN TERVEZETT KOMPLEX ELŐKÉSZÍTÉSI
FELADATAI – HEGYMEG TÁROLÓFEJLESZTÉS PROJEKTRÉSZ***

A

VIZITERV ENVIRON KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG

megrendelésére

készítette:

A


VÁRKAPITÁNYSÁG
NONPROFIT ZRT.

2021

1. AZ ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ TÁRGYA, ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, KÉSZÍTŐI

1.1. Az ERD tárgya: *Dombvidék tározók Magyarország területén (zápor, többcélú, árvízcsúcs, csökkentő tározók) tárgyú KEHOP-1.5.0 konstrukció keretében tervezett komplex előkészítési feladatai – Hegymeg tárolófejlesztés projektrész*

1.2. A tervezett változtatás helyszíne:

A tározó Hegymeg és Tomor külterületén, a két település közötti külterületen, a Hegymegi-patak két oldalán, illetve az abba nyugati irányból érkező két el nem nevezett patakok partjain valósul meg. Érinti a Hegymeg-patak keleti oldalán Tomor – Hegymegi-oldal-dűlőt, Hegymeg – Hegymegi-oldal-dűlőt, a Hegymeg-patak keleti oldalán Tomor – Bózsva-dűlőt, a déli el nem nevezett patak medrét, a Hegymeg – Bodzás-dűlőt, az északi el nem nevezett patak medrét, a Hegymeg – Kasznyi-Gaz-dűlőt. Az ÉNy-Dk irányban közel 1,3 km hosszú, Dk-Ény-i irányban 215-760 m széles tervezett tározó $\frac{3}{4}$ -e Hegymeghez, míg $\frac{1}{4}$ -e Tomorhoz tartozik.

Hegymeg: 06/2, 026/3, 06/4, 06/5, 06/6, 06/7, 07, 010, 011/1, 011/2, 012, 013, 014, 016/1, 016/2, 017/1, 017/7, 018, 019, 020, 021, 022/7 helyrajzi számú ingatlanok,

Tomor: 058, 061, 063, 064, 066/2, 067, 068 helyrajzi számú ingatlanok és

Hangács 040 helyrajzi számú ingatlanok érintettek a beruházással jelen tervezési fázisban.

1.3. Az ERD megrendelője: VIZITERV Environ Korlátolt Felelősségű Társaság

1.4. Az ERD megrendelésének célja: Vízjogi engedélyezési terv

1.5. Készítette: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt.

1.6. Az ERD elkészítése során *a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) és a Kormány, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormány rendeletének (Korm. R.)* előírásait alkalmaztuk.

1.7. A Kötv. 23/C. § (5) bekezdésének megfelelően az ERD-t próbafeltárás alkalmazásával kell elkészíteni. Mivel az ERD megrendelésekor a próbafeltárást nem lehetett elvégezni, **az ERD** – a Korm. R. 39. § (1) bekezdése alapján – **több munkafázisban készül.** A Korm. R. 40. § (8) bekezdése szerint, amennyiben az első hatósági eljárás megindításakor a próbafeltárást akadályozó körülmény még nem hárult el, az ERD addig elkészült munkafázisait kell csatolni a kérelemhez. A feltárási projekttervvel záródó ERD, az akadályozó körülmények megszűnése után (vö.: Korm. R. 39. § (2) bekezdés) elvégzett próbafeltárás eredményei alapján készíthető el, a következő munkafázisban.

2. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, LELŐHELY-DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATOK

2.1. Adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtés

A beruházást Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi Járásban, Miskolctól 35 km-re északra, a Hegymeg-patak völgyében, Hegymeg és Tomor községek külterületén tervezik megvalósítani. A vízgyűjtő területet a Nyugati-Cserehát foglalja magába. A történeti felmérések közül a II. katonai felmérés mutatja a legjobban a terület jelenleg is árvízveszélyes részeit.

A Cserehát az Északi-középhegység dombvidéki jellegű, erdős tája, amely a szlovák határtól délre, a Bódva és a Hernád között a Sajóig húzódó, csúcsára állított háromszög alakú területet foglalja magában. Átlagos magassága 250–300 méter, legjelentősebb magaslat a Kecse-pad (340 m). A tájat barna talajú domb- és hegyhátak, valamint a közöttük húzódó széles völgyek jellemzik. A terület keleti részén, a Hernád völgye felé a hegyhátak valamelyest magasabbak, szép kilátást nyújtva a Bükk és a Zemplén vonulataira. Területét barna erdei talaj borítja, az alacsonyabb részeken agyagos homokpadokkal; néhol márványszerű, aprókristályos mészkő is található, elszigetelt előfordulásokban. Ilyen a vidék legidősebb kőzete, a szürke erezésű rakacai „márvány”. A patakok heves esőzések után gyakran kiöntenek. A dél felé nyíló völgyekben nagy a villámárvizek veszélye. A jó vízellátottságú völgyek alja néhol agyagos, másutt egész éven át vizenyős, lápos, mocsaras.

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során, a tervezett beruházás által érintett területen és 200 méter széles övezetében ismert régészeti lelőhelyhez kapcsolódó információt vagy régészeti lelőhelyre utaló adatot **nem** találtunk.

A vizsgált területet Dombvideki-tározok_403767_02_TM01_01 sz. térképmellékleten ábrázoltuk, a történeti katonai felmérésekre vetített képét a Dombvideki-tározok_403767_02_TM01_03 térképmellékleten ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

2.2. Régészeti terepbejárás

A tervezett beruházás területének bejárását 2021. október 25-én végeztük el, Lukács József régész vezetésével.

A terepbejárást a Hegymeg-patak keleti partján, a tározó déli végében kezdtük meg. A patak partja mentén ÉNy-nak haladva, sávós terepbejárási módszerrel kutattunk. A patak keleti

oldalára eső völgyzáró gát területét, illetve attól északra eső kb. 100 m hosszú területet lábon álló kukorica fedte. A Tomor, temető felől DNy-nak tartó dűlőút déli oldalán csak egy kis sáv volt kutatható. A dűlőút északi oldalán 420 m hosszan szántott területek voltak. Itt található a patak keleti oldalára tervezett két anyagnyerő közül a déli. Régészeti lelet, jelenség nem került elő. A szántott területtől északra lábon álló kukoricás következett kb. 200 m hosszan. A patak keleti oldalára eső két anyagnyerő közül az északi ebbe a kukoricásba esett, így annak területét nem tudtuk topográfiai módszerekkel kutatni.

A kukoricástól északra, a patak keleti oldalán tölgyerdő következett, amit csak egy kis részen szakított meg egy mára ugyancsak erdősült korábbi bánya.

A patak nyugati oldalának bejárását a terület közepénél, a Hegymeg-patak hidjánál kezdtük meg, északi irányban haladva. A Bodzás-dűlő déli felét tölgyerdő fedte, középső sávjában tarló volt, korlátozott kutathatósági állapotban. A dűlő északi része szépen ledolgozott szántó volt. Ennek a szántónak a magasabb térszíni részein késő középkori kerámiaanyag került elő, jellemzően fehérkerámiát lehetett gyűjteni. Az alsóbb térszíneken némi őskori (bronzkor?) leletanyag került elő. Az **Új régészeti lelőhelyet Hegymeg – Bodzás** néven regisztráltuk. A lelőhely 370x145 m, K-Ny-i irányú, közepesen intenzív.

Innen északnak haladva átkeltünk az északi el nem nevezett patak völgyén és a bejárást a Kasznyi-Gaz-dűlőben folytattuk. A dűlő keleti, patak menti sávja szántott volt, míg nyugati része legelő. A szántott részekon közelebről meg nem határozható őskori kerámia leletanyagot gyűjtöttünk. Itt is megfigyelhető volt a középkori fehérkerámia, de csak szórványos jelleggel. Továbbá némi recens kerámiaanyag is előkerült. (Hegymeg település szélén jártunk már.) Az **Új régészeti lelőhelyet Hegymeg – Kasznyi-Gaz-dűlő** néven regisztráltuk. A lelőhely 400x95 m, É-D-i irányú, közepesen intenzív.

Innen autóval visszamentünk a Hegymeg – Bodzás-dűlőt és a Tomor – Bózsva-dűlőt elválasztó el nem nevezett patak völgyéig. A völgy északi oldalát tölgyerdő fedte, míg déli oldala szépen beművelt szántó volt, egészen a tervezett tározó déli széléig. A területet bejárva új régészeti lelőhely itt már nem került elő.

A völgyzáró gát területének Hegymeg-pataktól keletre eső részét a későbbiekben – a vegetáció learatása, beszántása után – ajánlott lesz újra megnézni. A tározó területének északnyugati része régészetileg fedett, így – az ide tervezett nagyobb volumenű földmunka – fokozott kockázatot jelent.

A vizsgálható területet Dombvideki-tározok_403767_02_TM01 sz. térképmellékleten ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

2.3. AZ ÉRTÉKVIZSGÁLAT EREDMÉNYÉNEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A régészeti értékvizsgálat során az alábbi régészeti lelőhelyeket azonosítottuk a vizsgált terület 200 m-es környezetében:

Név:	Nyilvántartási szám:	Információ forrása:	Lelőhely jellege:	Lelőhely kora:	Pozíciója:
Hegymeg - Bodzás	Új lelőhely	terepbejárás	telep	Középkor Óskor	érintett
Hegymeg – Kasznyi-Gaz-dűlő	Új lelőhely	terepbejárás	telep	Óskor Középkor	érintett

Az azonosított, illetve vizsgált régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését a Dombvideki-tározok_403767_02_TM01 sz. térképmellékleten ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

3. KUTATÁSI TERV

3.1. A változtatási szándékok ismertetése

A Dombvidék tározók Magyarország területén (zápor, többcélú, árvízcsúcs, csökkentő tározók) tárgyú KEHOP-1.5.0 konstrukció keretében tervezett komplex előkészítési feladatai beruházás Hegymeg tárolófejlesztés projektrész Hegymeg és Tomor külterületén, a két település közötti külterületen, a Hegymegi-patak két oldalán, illetve az abba nyugati irányból érkező két el nem nevezett patakok partjain valósul meg. Érinti a Hegymeg-patak keleti oldalán Tomor – Hegymegi-oldal-dűlőt, Hegymeg – Hegymegi-oldal-dűlőt, a Hegymeg-patak keleti oldalán Tomor – Bózsza-dűlőt, a déli el nem nevezett patak medrét, a Hegymeg – Bodzás-dűlőt, az északi el nem nevezett patak medrét, a Hegymeg – Kasznyi-Gaz-dűlőt. Az ÉNy-Dk irányban közel 1,3 km hosszú, Dk-Ény-i irányban 215-760 m széles tervezett tározó $\frac{3}{4}$ -e Hegymeghez, míg $\frac{1}{4}$ -e Tomorhoz tartozik.

Hegymeg: 06/2, 026/3, 06/4, 06/5, 06/6, 06/7, 07, 010, 011/1, 011/2, 012, 013, 014, 016/1, 016/2, 017/1, 017/7, 018, 019, 020, 021, 022/7 helyrajzi számú ingatlanok,

Tomor: 058, 061, 063, 064, 066/2, 067, 068 helyrajzi számú ingatlanok és

Hangács 040 helyrajzi számú ingatlanok érintettek a beruházással jelen tervezési fázisban.

Az érintett ingatlanok kapcsán mivel még a tervezés a kezdeti szakaszában jár a projekt nagyobb területet lehatárolása történt, bőven ráhagyva a tervezési célterületre tájékoztató

jelleggel. A megalapozó hidrológiai és hidraulikai modellezések jelenleg is zajlanak, így a pontos, árvízi vízszinttel kimetszett vízfelszín határvonala még nem ismert.

A tározó völgyzárógátas kialakítású. Ez esetben a VGT-nek való megfelelés miatt, a vízfolyás hosszirányú átjárhatósága érdekében megkerülő csatorna építése szükséges. A megkerülő csatorna kiágazásánál osztóműtárgy építése szükséges, amely a kisvizeket a tározót megkerülve vezeti át.

-A völgyzárógát helye: Hegymeg-patak 1+360 fkm

-A völgyzárógát hossza: 333 m, legnagyobb magassága: 11,5 m

-A gát koronaszintje: 161,5 mBf

-Völgyzárógát térfogat: 90.700 m³

-Árvízszint: 160,00 mBf.

-Árvízi max. vízfelület: 33 ha

-Árvízi víztérfogat: 830.000 m³

Egyéb műszaki és pénzügyi paraméterek e tervezési szakaszban még nem ismertek.

3.2. Örökségvédelmi hatáselemzés és az ERD II. fázisában javasolt lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok meghatározása

Az október végi időpontnak köszönhetően őszi körülményekkel szembesültünk. A beruházás területe mezőgazdasági használatban van azonban vízfolyásokkal erősen szabdalt. Az álló kukoricával borított területek kutathatatlanak bizonyultak. A vízfolyásokkal erősen szabdalt környezetben az őszi gabonával vetett területeken, szántókon, tarlókon tudtunk kutatást végezni. A beruházás terület jelenleg csak hozzávetőlegesen ismert, nem pontosan lehatárolt.

A tervezett beruházási helyszínen **kettő** új régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

A régészeti lelőhelyek a Kötv. alapján általános védelem alatt állnak. A Kötv. 19. § (2) szerint a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.

A beruházás tervezése során feltétlenül figyelembe kell venni a szükséges régészeti feltárások idő- és költségigényét.

A régészeti értékvizsgálat során, a tervezett beruházás földmunkái által érintett területen nem azonosítottunk olyan helyben megtartandó örökségi elemeket, amelyeket a Korm. R. 21. § (3) bekezdés alapján a földmunkával el kell kerülni.

Ha a földmunkákról még nincsenek műszaki adatok, de az előzetes paraméterek alapján mélyebb rétegeket is érinteni fognak, ezért – még a tervek véglegesítése előtt – további örökségvédelmi vizsgálatokat javasolunk elvégezni a beruházás területén, hogy megismerjük, illetve kizárhassuk a beruházás megvalósulását megakadályozó kockázatokat. A terület kutatására (amennyiben lehetséges a felszínborítottság alapján:) **geofizikai kutatás** és **próbafeltárás** elvégzése ajánlott a kockázati tényezők azonosítása és csökkentése érdekében. A nevezett vizsgálatok adatai alapján lehet majd megállapítani a megelőző feltárás jellegét és mértékét.

A további örökségvédelmi vizsgálatokat az alábbi táblázatban foglaljuk össze:

Lelőhelynév:	Nyilvántartási szám:	Javasolt vizsgálat:
Hegymeg - Bodzás	új leelőhely	Geofizikai kutatás és Próbafeltárás
Hegymeg – Kasznyi-Gaz-dűlő	új leelőhely	

A mezőgazdasági művelésű területek geofizikai mérések elvégzésére legalkalmasabb a növényzet maximum 10 cm magasságú időszak, melynek során a felszín egyenletes simaságú. A mérések elvégzését egyértelműen kizárja a 25 cm-nél magasabb vegetáció, a zöldkár lehetősége és a mélyszántottság.

Geofizikai felméréssel és próbafeltárással az ismert régészeti leelőhelyeken kívüli, terepbejárással nem kutatható, de régészeti szempontból kedvező területeket is vizsgáljuk. A geofizikai kutatás mértékétől függően próbafeltárással általában az érintett területének megközelítőleg 5-10 %-át (érdemes vizsgálni, hogy eredménnyel szolgáljon).

A műszaki tervek hiányában a geofizikai kutatásra és a próbafeltárássra javasolt terület nagyságát nem tudjuk megadni.

A Korm. R. 39. § (2) bekezdése alapján próbafeltárásokra csak az akadályozó körülmények elhárulását követően kerülhet sor, régészeti munkavégzésre alkalmas állapotú területen, amelynek szempontjait a Korm. R. 34. § (3) bekezdése határozza meg. A feltárások megkezdése előtt a beruházónak el kell végeztetni a területen a fakitermelést, bozót- és egyéb növényzet irtását, az építési, bontási, vagy egyéb hulladék eltávolítását, a lőszer- és tűzszerészeti vizsgálatot és mentesítést, illetve az erről szóló minőségbiztosítási jegyzőkönyvet a feltárást végző intézménynek átadnia. Biztosítania kell a feltárandó terület megközelíthetőségét, ki kell

jelölnie a közművezetéseket és köteles átadnia ezek leíró és térképes dokumentációját lehetőleg EOVRendszerben készült állomány formájában.

A Korm. R. 36. § (2) bekezdés alapján a gépi és kézi földmunkát a régész irányítása mellett kell végezni, olyan *munkagép* (gumikerekes forgókotró, iszapoló vagy részűző kanállal) alkalmazásával, amely alkalmas a régészeti jelenségek jelentkezési szintjén a régészeti tükörfelület kialakítására.

A szükséges próbafeltárásokat a régészeti rétegsor aljáig kell elvégezni (Kötv. 21. § (2)).

3.3. A javasolt lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok költségkalkulációja

Vizsgálat típusa	Nettó egységár	Terület/Db	Kalkulált nettó költség*
Geofizikai kutatás (mágneses/ talajradaros, talajjellenállás)	40 Ft/m ² 140 Ft/m ² 120 Ft/m ²	nem ismert m ²	nem kalkulálható Ft
Próbafeltárás	2 520 Ft/m ² pozitív eredmény esetén; 1 100 Ft/m ² negatív eredmény esetén	nem ismert m ²	nem kalkulálható Ft
Feltárási projektterv összeállítása	50 000 Ft	1 db	50 000Ft
Összesen	nem kalkulálható Ft		

*Kötv. 19. § (4) alapján, a Korm. R. 8. mellékletében meghatározott hatósági egységarak szerint

A Kötv. 23/F. § 8a) alapján az ár nem tartalmazza a próbafeltárások elvégzéséhez szükséges gépi földmunka költségét!

A végleges költségbecslést a kivitelezési adatok pontosítása, a beruházás végleges megtervezése után lehet elvégezni, a megbízói adatszolgáltatás alapján.

A Kötv. 23/F. (8) értelmében az Előzetes régészeti dokumentáció készítésének teljes költségei nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének 0,35%-át, kivéve, ha a Beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja.

Az előzetes régészeti dokumentáció készítésének költsége a terepen végzett régészeti szaktevékenység mellett tartalmazza a végleges leletbefogadás, de nem tartalmazza a próbafeltáráshoz szükséges gépi földmunka, továbbá a munka- és balesetvédelmi szabályok betartásához szükséges műszaki feltételek biztosításának költségét.

A Kötv. 23/F. § (4) bekezdés alapján a nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feltárással összefüggő rendelkezések alkalmazásában – tekintet nélkül a nagyberuházás szakaszolására –

a beruházás teljes bekerülési költsége a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 47-51. §-ában meghatározott tételek tervezett összege.

A beruházó nyilatkozata alapján, jelen projekt esetében a beruházás bruttó bekerülési költségének összege nem ismert.

3.4. A javasolt vizsgálatok elvégzésére jogosult intézmény megnevezése

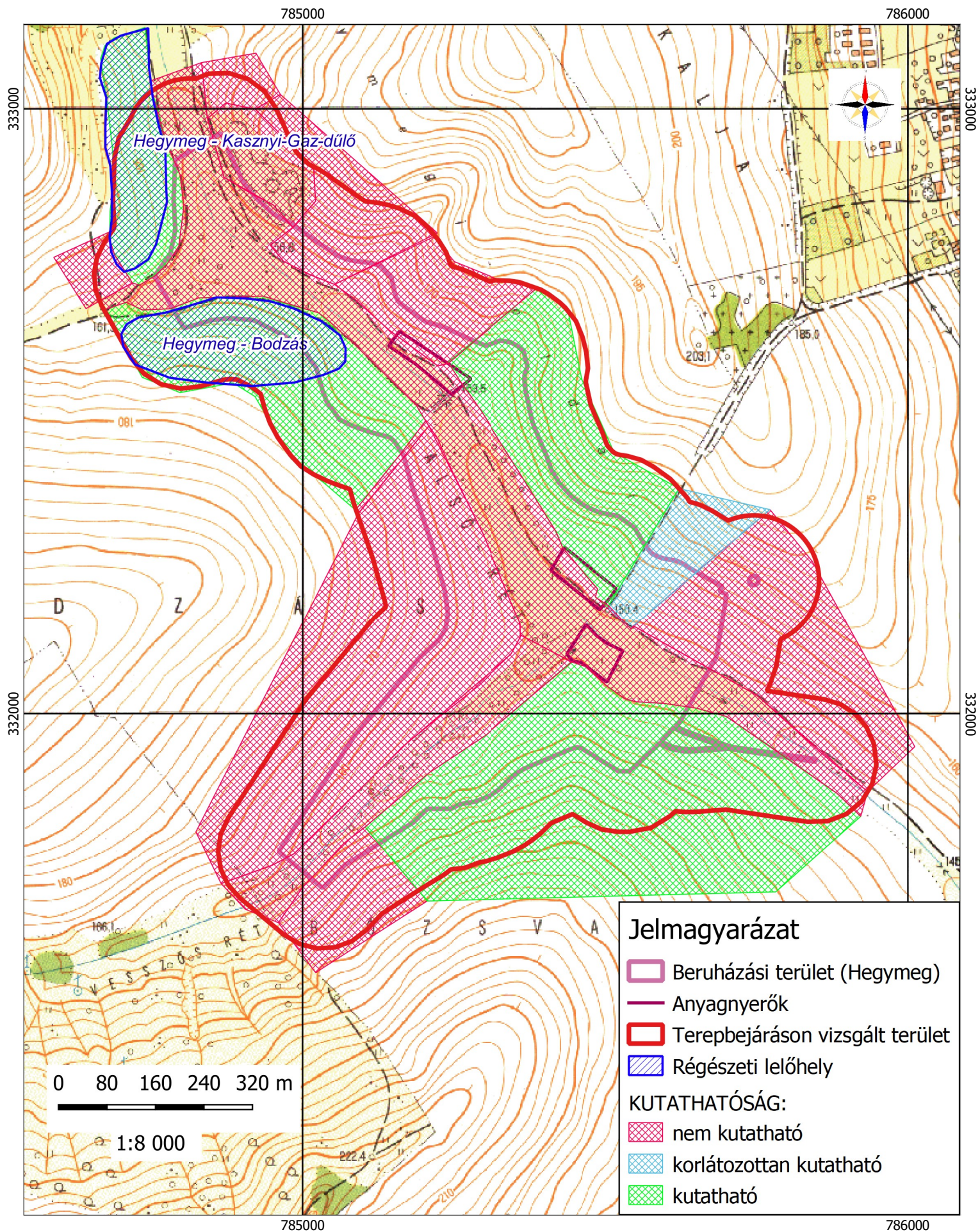
Az Előzetes régészeti dokumentációhoz kapcsolódó próbafeltárások és geofizikai kutatás elvégzésére, a Kötv. 23/C. § (3) bekezdés és a Korm. R. 3. § (3) alapján a Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság jogosult.

Nyíregyháza, 2021. október 27.

Lukács József

régész

VÁRKAPITÁNYSÁG INTEGRÁLT
TERÜLETFEJLESZTÉSI KÖZPONT
NONPROFIT ZRT.
RÉGÉSZETI ÉS TUDOMÁNYOS
IGAZGATÓSÁG



785000

786000

